

2. Ахаимова Е. А. Lex mercatoria в практике арбитражных судов: вопросы применения и признания решений / Е. А. Ахаимова // Пробелы в российском законодательстве. – 2009. – № 4. – С. 168–172.

3. Панасенко М. А. Возможность выбора не национального права : Lex mercatoria // М. А. Панасенко// Белорусский журнал международного права и международных отношений. – 2001. – № 3. – Режим доступа : <http://evolutio.info/content/view/441/52/>

4. Лис Г. І. Lex mercatoria як право, яке застосовується міжнародним комерційним арбітражем для розгляду справи по суті / Г. І. Лис // Університетські наукові записки. – 2012. – № 4(44). – С. 221–226.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого І. А. Шуміло

Д. В. Сердюк¹

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УСИНОВЛЕННЯ ІНОЗЕМЦЯМИ ДІТЕЙ, ЯКІ Є ГРОМАДЯНАМИ УКРАЇНИ

Захист прав та інтересів дитини є одним із найважливіших завдань Української держави, адже ставлення до дітей, їхніх прав і свобод, повага до їх гідності відображають рівень цивілізованості суспільства. Одним із правових інститутів, що гарантує дотримання прав дітей, є інститут усиновлення як пріоритетна форма влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та допускається виключно в інтересах дитини [1]. Законодавством України та інших країн передбачаються різні форми влаштування таких дітей. Це і опіка та піклування, патронат над дітьми, прийомна сім'я, дитячий будинок сімейного типу тощо. Але, безумовно, до найбільш поширених і ефективних форм влаштування дітей без батьківського піклування належить усиновлення (удочеріння).

Усиновлення є одним із найдавніших та традиційних інститутів сімейного права. Правове регулювання цього соціального явища було відо-

¹ Студентка 5 курсу Інституту підготовки кадрів для органів прокуратури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ме ще у Стародавньому Римі. Але умови такого прийняття дітей у сім'ю, його процедура та правові наслідки змінювалися з історією розвитку людства. Загалом усиновлення залежало від ставлення суспільства до шлюбу, економічно-соціального рівня розвитку тієї чи іншої держави, її політичного устрою [2].

Усиновлення іноземцями дітей, які є громадянами України є досить дискусійною темою, яка має як багато прихильників, так і багато противників. Слід зазначити, що деякі питання даної проблематики розглядалися в роботах окремих авторів, зокрема: Л. П. Ануфрієвої, В. Г. Храбскова, В. А. Рясенцева, Г. К. Матвеева, І. А. Зіміної, Е. О. Петухової та інших вчених.

Упродовж тривалого часу помітною була тенденція домінування усиновлення іноземцями, яке визначається як міждержавне або міжнародне усиновлення, під яким розуміють відповідні відносини, ускладнені іноземним елементом. Станом на 1 лютого 2013 року за межами України перебувало 21574 маленьких громадян нашої країни, які проживають у 34 державах світу. У США живуть 8250 усиновлених українців, в Італії – 6212, Іспанії – 3121, у Франції – 1310, в Ізраїлі – 907. Судячи зі статистичних даних, кількість іноземних усиновлень щорічно зменшується на 20%. Якщо у 2007 році за кордоном опинилося 1670 сиріт, то у 2012-му – 806 дітей [3]. Так, процес міжнародного усиновлення досить складний і має цілий ряд особливостей. При такому усиновленні, насамперед, мають враховуватися інтереси дитини – громадянина України.

В Україні прийнято належне законодавче та організаційне підґрунтя для усиновлення дітей: ратифіковано Конвенцію ООН «Про захист прав дітей» (1991 р.) та Європейську Конвенцію про здійснення прав дітей (2006 р.), прийнято Сімейний кодекс України (2002 р.), ухвалено закони «Про охорону дитинства» (2001 р.), «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» (2005 р.), «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» (2008 р.).

Правові засади усиновлення в Україні та за її межами визначені СК України та ст. 69 Закону «Про міжнародне приватне право», у яких унормовано мету і порядок усиновлення та його скасування, здатність особи бути усиновлювачем, правові наслідки усиновлення або його припинення, а також нагляд та облік усиновлених дітей.

Обов'язковою умовою і визначальним принципом колізійного регулювання міжнародного усиновлення, а також його скасування є положення про те, що вони регулюються особистим законом дитини та особистим законом усиновлювача, тобто взята за основу колізійна формула прикріплення *lex personalis*. Подібне регулювання властиве законодавству більшості іноземних країн і зафіксоване у відповідних міжнародних конвенціях. Ситуація може бути ускладнена тією обставиною, що подружжя, яке усиновлює дитину має різний особистий закон. Якщо дитина усиновлюється подружжям, яке не має спільного особистого закону, то застосовується право, що визначає правові наслідки шлюбу. За ст. 60 Закону України «Про міжнародне приватне право» ним є право держави, у якій подружжя мало останнє спільне проживання, за умови, що хоча б один з подружжя все ще має місце проживання у цій державі, а за відсутності такого – право, з яким обидва з подружжя мають найбільш тісний зв'язок іншим чином. [4]

Слід зазначити, що поняття усиновлення закріплене в статті 207 СК України. Усиновлення є прийняття усиновлювачем у свою сім'ю особи на правах дочки чи сина. Як бачимо, такий підхід передбачає можливість здійснення усиновлення не тільки дитини (особи у віці до 18 років), але й повнолітньої особи. Оскільки наше законодавство допускає усиновлення повнолітньої особи, то варто передбачити можливість і встановити особливості усиновлення такої особи іноземними громадянами, щоб унеможливити фіктивність такого усиновлення. На відміну від деяких зарубіжних країн, українське законодавство загалом передбачає усиновлення в судовому порядку, крім випадку, коли усиновлення громадянином України дитини, яка є громадянином України, але проживає за межами України, здійснюється в консульській установі або дипломатичному представництві України.

Згідно ст. 24 Закону України «Про охорону дитинства» лише за умови неможливості влаштувати дитину в рідному середовищі приймається рішення про міждержавне усиновлення. У законодавстві України встановлені обов'язкові вимоги, які слід враховувати при здійсненні усиновлення з іноземним елементом, а саме:

- іноземці можуть усиновити українську дитину лише після вичерпання національних можливостей її влаштування в сім'ю.
- переважне право на усиновлення дитини-громадянина України мають іноземці, які є родичами дитини, громадянами держав з якими Україна уклала договір про надання правової допомоги, подружжя.

- для здійснення усиновлення іноземцями дитина має пробути не менше одного року на обліку у урядовому органі державного управління з усиновлення та захисту прав дитини,

- Іноземні громадяни не можуть всиновлювати українських дітей віком до одного року [5]

Окремого розгляду заслуговує ст. 285 Сімейного кодексу України, яка встановлює обмеження права іноземця на таємницю усиновлення дитини, котра є громадянином України. Усиновлення дитини, яка є громадянином України, або особою, яка є громадянином держави, з якою Україна не має договору про надання правової допомоги, не є таємним, якщо у державі, в якій усиновлювач постійно проживає і в яку має переїхати дитина, усиновлення теж не є таємним. Це стосується й усиновлення дитини, яка є громадянином України, особою, яка є громадянином держави, з якою Україна не має договору про надання правової допомоги, і якщо ця особа в Україні постійно не проживає.

Нарешті, іноземець в Україні має також право усиновити дитину, яка є іноземцем або особою без громадянства, але й таке усиновлення здійснюється відповідно до законів України, якщо інше не встановлено міжнародними договорами України. В договорах з Албанією, Болгарією, В'єтнамом, Грузією, Естонією, Кубою, Литвою, Молдовою, Монголією, Угорщиною, Чехією та ін. про правову допомогу є спеціальні положення про те, що усиновлення відбувається за законодавством тієї Договірної Сторони, громадянином якої є усиновлювач [4].

Чинне українське законодавство не можна вважати досконалим, а тому доречно звернутись до прикладів іноземних держав. Так, досить цікавими є стандарти щодо міжнародного усиновлення, які розроблені в Ірландії. Вони передбачають: а) здатність громадянина гарантувати безпеку дитині впродовж її дитинства; б) здатність забезпечити дитині сімейне життя, яке сприятиме її фізичному, емоційному, соціальному, освітньому, культурному і духовному розвитку; в) здатність забезпечити середовище, в якому будуть цінуватися оригінальна національність, раса, культура, мова та релігія дитини; г) здатність зрозуміти, що дитина усиновлена в іншій країні і це впливатиме на розвиток її особистості як у дитинстві, так і пізніше. У Сполучених Штатах Америки усиновлення здебільшого регулюється законодавчими актами окремих штатів. У більшості з них вимагається, щоб пара, яка усиновляє дитину, була одруженою і приймала дитину спільно. Натомість, в окремих штатах дозволяється усиновляти дитину батькам-одинакам, представникам нетрадиційних шлюбів [3].

Аналіз сучасного законодавства України з міжнародного усиновлення засвідчує, що загалом воно є достатнім для колізійного регулювання, але потребує подальшого удосконалення. Досить важливо забезпечити прозорість та справедливість судових засідань, чіткіше сформулювати правові норми усиновлення українських дітей в діючих міжнародних договорах України про правову допомогу, укласти аналогічні договори або цільові угоди з державами, громадяни яких найчастіше виступають усиновлювачами, а саме з Італією, Ізраїлем, Німеччиною, США, Францією та ін. Додаткової конкретизації потребують такі питання як система нагляду за виконанням іноземним усиновлювачем батьківських обов'язків, порядок повернення дитини з-за кордону в разі, коли усиновлювач не захищає її інтересів, або з інших причин, які суд визнає поважними, а також позбавлення усиновлювача батьківських прав. Заслужують підтримки пропозиції про уточнення вікових обмежень та різниці у віці при здійсненні усиновлення. Слушною є пропозиція про недоцільність застосування таємниці усиновлення іноземцями, адже це порушує зафіксоване в Декларації ООН 1989 р. право дитини знати своє походження, наскільки це можливо, своїх біологічних батьків.

Література:

1. Блінова Г. О. Правове регулювання інституту таємниці усиновлення: сучасні тенденції [Електронний ресурс] http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2013/4_2013/14.pdf
2. Глиняна К. М. Правове забезпечення таємниці усиновлення [Електронний ресурс] <http://apdp.in.ua/v38/20.pdf>
3. Григор'єва Т. Усиновлення іноземцями, або як Україна захистить сиріт. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ua.for-ua.com/analytics/2013/04/19/081638.html>
4. Погорецька Н. В. Міжнародне усиновлення: проблемні питання [Електронний ресурс] – Режим доступу: [file:///C:/Users/Администратор/Downloads/FP_index.htm_2011_3_102%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Администратор/Downloads/FP_index.htm_2011_3_102%20(1).pdf)
5. Калакура В. Я. Міждержавне усиновлення як об'єкт колізійного регулювання [Електронний ресурс] – Режим доступу: file:///C:/Users/Администратор/Downloads/Nchnpu_018_2009_7_22.pdf
6. Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23 червня 2005 р. №2709-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>

7. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>

8. Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р. №2402-III [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого І. А. Шуміло

А. О. Силкіна¹

ГЛОБАЛЬНА ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Поява інтернету призвела до створення нової моделі відносин у сфері економічної діяльності – електронної комерції. Інтернет не створює кордонів між державами, а тому значно спрощує ведення бізнесу. Бенеско Г. С. у своїй книзі стверджує: «Інтернет взяв світ штурмом. Він підірвав технологічні бар'єри і відкрив двері до віртуальної економіки. Завдячуючи йому ми можемо здогадуватися про майбутнє бізнесу, і про те як багато можливостей відкривається для нашого особистого і суспільного життя» [1, с. 1].

Рівень попиту на електронну комерцію зростає майже щоденно. Даний вид підприємницької діяльності має значні переваги над здійсненням звичайної торгівельної діяльності. Перш за все, підприємець, який пропонує товари чи послуги через інтернет звільняється від пошуку необхідного приміщення для продажу власної продукції. По-друге, асортимент товару, який можна розмістити на сайті може бути в необмеженій кількості, в той час як у реальному магазині асортимент та кількість товару обмежується площею будівлі, що значно знижує прибутки підприємця та попит на його товар. По-третє, аудиторія Інтернет – магазину є значно ширшою, ніж звичайного, так як інтернет може залучити клієнтів у будь-якій точці світу. Це швидкий і простий спосіб для людей, щоб придбати речі без необхідності відвідувати реальний магазин. На-

¹ Студентка 5 курсу Інституту підготовки кадрів для органів прокуратури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого